

Handlingsplan hedersrelaterat våld och förtryck

Sofielundsskolan

läsår 24/25

Viktigt att tänka på! Vid misstanke om att eleven kan vara utsatt för förtryck, hot eller våld – kontakta Socialtjänsten och gör en anmälan.

Innehållsförteckning

1. Definition Hedersrelaterat våld och förtryck
2. Varningstecken och särskilt utsatta grupper
3. Vid misstanke om att en elev kan vara utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck
4. Rutiner vid misstanke om bortförande eller bortförande av elever
5. Anmälningsplikt och skolans ansvar
6. Tips och länkar
7. Kontaktuppgifter
8. Checklista - Varningssignaler HRVF

1. Definition hedersrelaterat våld och förtryck

Med hedersrelaterat våld och förtryck avses att människor, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen. Hedersrelaterat våld och förtryck är kopplat till hedersnormer som bygger på starka patriarkala eller heteronormativa föreställningar.

De patriarkala föreställningarna tar sig uttryck i kontroll av flickor och kvinnor som sträcker sig från begränsningar i vardagen rörande klädsel, umgänge och rörelsefrihet till begränsningar i val av utbildning, arbete, äktenskap och äktenskapsskillnad. I sin mest extrema form kan hedersnormerna leda till allvarlig brottslighet såsom till exempel hot om våld och våld, inklusive dödligt sådant. För de individer som försöker trotsa kontrollen kan följderna bli allvarliga.

Källa: Ökatskydd mot hedersrelaterad brottslighet, Proposition 2019/20:131

2. Att upptäcka utsatthet och särskilt utsatta grupper

Uppmärksamma utsatthet

Skolpersonal ska inte göra bedömningar, det är socialtjänstens uppgift. Skolpersonal ska uppmärksamma varningssignaler, ha väl förankrade rutiner och göra orosanmälan till socialtjänst.

Att upptäcka utsatthet

Som vuxen i skolan behöver du våga se, kunna lyssna, ta elevens berättelse på allvar och kunna möta de svårigheter som eleven tar upp. Ibland kan du behöva fråga hur eleven har det, inte bara en gång utan vid flera olika tillfällen. Det är viktigt att du och dina kollegor visar eleverna att de kan anförtro sig till er.

Hedersförtryck och hbtqi

Eftersom ett hederstänkande bygger på en heteronormativ struktur med tydliga könsmönster är det i hederskontexten förknippat med skam att bryta mot normer om sexualitet eller kön. Det är betydligt vanligare att hbtqi-personer blir utsatta för våld eller hot om våld än andra. Hbtqi-personer kan också utsättas för olika slags omvändelseförsök som tvångsäktenskap eller så kallade "uppfostringsresor".

Personer med intellektuell funktionsnedsättning är särskilt sårbara

För barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning kan det hedersrelaterade förtrycket ta sig annorlunda uttryck än för andra. Det innebär att det kan vara svårt att

upptäcka att en elev är utsatt. Dessa unga befinner sig ofta i en stark beroendeställning i förhållande till familjen och kan till exempel vilseledas till äktenskap.

Källa: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/motverka-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-i-skolan#h-Skolansarbetemothedersrelateratvaldochfortryck>

3. Vid misstanke om att en elev kan vara utsatt för Hedersrelaterat våld och förtryck:

Vid akut situation eller pågående brott ring polisen på 112, i annat fall följ anvisningarna nedan. Vid osäkerhet om ifall en elev utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck kan du som ett första steg själv gå igenom Checklistan - Varningssignaler HRVF, som finns längst ner i detta dokument.

1. Träffa eleven ensam och lyssna på hens berättelse. Ta elevens information på stort allvar och ge känslomässigt stöd.
2. Ta kontakt med elevhälsopersonal så som rektor, kurator eller skolsköterska.
3. Kontakta inte föräldrar eller vårdnadshavare om du och/eller eleven bedömer att det kan förvärra elevens situation och utsätta hen för ytterligare risk.
4. Minimera antalet personer som känner till elevens situation. Tänk på sekretess och tystnadsplikt. Om tolkbehov finns, använd aldrig släkting eller andra bekantskaper inom familjen. Använd inte heller skolpersonal. Använd telefontolk för att underlätta anonymitet.
5. Kontakta Socialtjänsten eller Resursteam Heder (0723-712249) för att stämma av kring din bedömning av situationen. Du kan även kontakta den nationella stödtelefonen för yrkesverksamma (010-223 576).
6. Anmäl till socialtjänsten och eventuellt polisen. Tänk på att anmälan till socialtjänsten helst ska göras skriftligt. Detta är ett sätt att själv bli medveten om vilka uppgifter man lämnar och vad man går vidare med.

Källor

https://www.hedersfortryck.se/wp-content/uploads/LA%CC%88NS1020_Handbok_HRV_72dpi_201125.pdf

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/motverka-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-i-skolan#h-Attupptackautsatthet>

HYPERLINK "https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/motverka-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-i-skolan#h-Attupptackautsatthet"

4. Rutiner vid misstanke om bortförande eller bortförande av elever

Ta kontakt med elevhälsopersonal så som rektor, kurator eller skolsköterska.

Skolan har en central roll i att upptäcka och agera om ett barn har försvunnit. Om ett barn har försvunnit finns det enligt lag vissa åtgärder som förskolan och skolan är skyldiga att vidta. Det handlar till exempel om att undersöka var barnet befinner sig och att göra orosanmälan till socialtjänsten. Även polisanmälan kan bli aktuellt.

Skolan ska även informera hemkommunen om det är så att barnet inte deltagit i undervisningen under en längre period. I vissa situationer kan det dock vara mer bråttom.

[Myndighetsgemensam vägledning vid hedersrelaterad brottslighet \(hedersfortryck.se\)](https://www.hedersrelaterat.se/Myndighetsgemensam_vagledning_vid_hedersrelaterad_brottslighet_(hedersfortryck.se))

5. Anmälningssplikt och skolans ansvar

Anmälningssplikt

All skolpersonal är skyldig enligt lag att genast anmäla till socialtjänsten om de i sitt arbete får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa, en så kallad orosanmälan. För att skolan ska kunna ge stöd och skydd genom orosanmälan är det viktigt att skolan har tydliga och väl förankrade rutiner. Kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck är en förutsättning för att skolpersonal både ska kunna upptäcka utsatthet hos eleverna och undervisa om problemet.

Skolans ansvar

I skolan ska alla tendenser till diskriminering eller kränkande behandling, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, förebyggas och bemötas med kunskap och aktiva insatser. Alla elever ska få kunskaper inom området sexualitet, samtycke och relationer samt om hedersrelaterat våld och förtryck.

I utbildningen ska eleverna få möjlighet att kritiskt granska maktstrukturer kopplade till kön och hedersrelaterat våld och förtryck. Elever som går i de obligatoriska skolformerna ska även få kännedom om hur de kan få hjälp om de upplever otrygghet i eller utanför skolan.

Alla elever ska ha samma möjligheter att utvecklas och lära. Utbildningen i skolan ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, såsom exempelvis alla människors lika värde och jämställdhet.

Källa: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/motverka-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-i-skolan/#:Skolansarbeteomhedersrelateratvaldochfortryck>

Rektorns ansvar

Rektor har ett särskilt ansvar för att kunskapsområdet sexualitet, samtycke och relationer samt kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck behandlas återkommande i utbildningen. Arbetet med att motverka hedersrelaterat våld och förtryck behöver ske systematiskt och vara en del av skolans jämställdhetsarbete. För att skolpersonal både ska kunna upptäcka utsatthet hos eleverna och behandla frågorna i undervisningen behöver personalen ha kunskaper inom området.

Källa: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/motverka-hedersrelaterat-vald-och-fortryck-i-skolan#h-Rektornsansvar>

Elevhälsoteamets ansvar

Elevhälsan har en viktig roll i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. För att kunna ge det bästa stödet till elever i utsatthet behöver skolor samverka med andra aktörer som till exempel socialtjänsten, polisen och hälso- och sjukvården. Elevhälsans personal behöver därför ha kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck och bidra till skolans arbete med att bemöta elever som lever med en hedersrelaterad problematik.

6. Tips och länkar

Här hittar du stöd och inspirationsmaterial för att utveckla arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Klicka på de blå rubrikerna nedan för att komma till hemsidan/materialet.

[Motverka hedersrelaterat våld och förtryck i skolan](#)

Skolverket har tagit fram stödmaterial för hur skolans personal kan arbeta med frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck.

[Hedersförtryck.se](#)

Länsstyrelsen Östergötland har sedan år 2005 haft uppdrag från regeringen att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Syftar främst till att stärka andra myndigheters och yrkesverksammas insatser på området. Här hittar du bland annat praktiskt stöd samt kvalitets- och metodutvecklande insatser.

[Malmö stads grundutbildning i HRVF](#)

7. Kontaktuppgifter

Klicka på de blå rubrikerna nedan för aktuella kontaktuppgifter

[Resursteam Heder](#)

Resursteam heder arbetar specialiserat mot hedersproblematik till stöd för utsatta och yrkesverksamma i Malmö.

Socialtjänst Malmö stad

Om du misstänker att någon far illa och behöver skydd och vård kan du anmäla detta till socialtjänsten.

Nationell stödtelefon

Hit kan du ringa såväl i ett akut skede som i frågor som rör förebyggande insatser eller långsiktigt stöd. Få stöd kring bland annat bemötande, att upptäcka utsatthet, hot- och riskbedömningar, omhändertaganden, placeringar, samverkan samt information om gällande lagstiftning.

8. Checklista - Varningssignaler HRVF

Checklistan kan användas som stöd till skolpersonal för att uppmärksamma elevers handlingsutrymme.

Flicka/icke-binär

Får hon delta i all undervisning, inklusive idrott och sex och samlevnad?	
Får hon vara med på skolresor och lägerskolor?	
Hur ser hennes studiemotivation och koncentration ut över tid?	
Är hon utsatt för någon form av bevakning, till exempel från en bror eller annan släkting på skolan?	
Finns det ett krav på att hon ska ta ett stort ansvar för hemarbete och småsyskon?	
Begränsas hon i sitt privatliv (kontroll av mobiltelefon, dagbok, kläder, väskor o.s.v.)?	
Måste hon ljuga för familjen om pojkvän/flickvän, eller om sin sexuella läggning eller könsidentitet?	
Måste hon ljuga för familjen om vilka hon umgås med, fritidsvanor och dylikt?	
Verkar hon oförklarligt rädd för något/någon?	
Är hon tidvis (oförklarligt) ledsen, orolig eller uppgiven?	
Uppvisar hon psykosomatiska symptom (till exempel huvudvärk eller magont)?	

Har hon sömnsvårigheter?	
Uppvisar hon fysiska symptom som kan tyda på att hon är könsstympad, såsom magont, annan värk eller att det tar lång tid att kissa.	
Har hon synliga skador?	
Talar hon om problem hemma eller sin ofrihet i termer av "vår kultur/ religion/tradition kräver"?	
Talar hon om att förlova sig eller gifta sig trots att hon är ung och inte är klar med skolan? Är partnern någon som hon rimligen inte kan känna särskilt väl?	
Är hon orolig inför en förestående utlandsresa?	
Eleven dröjer sig kvar på skolan efter skoltid eller missar lektioner men är på skolan, eftersom tiden i skolan är enda möjligheten att umgås med vänner	
Elev måste utsätta andra för bevakning, tex. att en bror behöver bevaka sin syster eller kusin	

Pojke/icke-binär:

Tvingas han bevaka en syster eller annan kvinnlig släkting på skolan?	
Måste han ljuga för familjen om pojkvän/flickvän, eller om sin sexuella läggning eller könsidentitet?	
Hur ser hans studiemotivation och koncentration ut över tid?	
Rör han sig i destruktiva sammanhang eller umgås med personer som verkar ha en negativ inverkan på honom?	
Är han tidvis (oförklarligt) ledsen, orolig eller uppgiven?	
Uppvisar han psykosomatiska symptom (till exempel huvudvärk eller magont)?	
Har han sömnsvårigheter?	
Har han synliga skador?	

Verkar han oförklarligt rädd för något/någon?	
Talar han i termer av "vår kultur/religion/tradition kräver"?	
Talar han om att förlova sig eller gifta sig trots att han är ung och inte är klar med skolan? Är partnern någon som han rimligen inte kan känna särskilt väl?	
Är han orolig inför en förestående utlandsresa?	
Eleven dröjer sig kvar på skolan efter skoltid eller missar lektioner men är på skolan, eftersom tiden i skolan är enda möjligheten att umgås med vänner	
Elev måste utsätta andra för bevakning, tex. att en bror behöver bevaka sin syster eller kusin	

Checklista skapad med inspiration utifrån checklista på [hedersfortryck.se](https://www.hedersfortryck.se) samt feedback från Resursteam Heder:
https://www.hedersfortryck.se/wp-content/uploads/LA%CC%88NS1020_Handbok_HRV_72dpi_201125.pdf s.22